

pútnický list

júl – august 2018

aktuality a zaujímavosti pútnického turizmu na Slovensku

PONITRIE, SPIŠ, ZAMAGURIE

Modlitba pútnika

Mohol som prejsť všetky cesty
krížom krážom,
všetky pohoria od Východu až po Západ,
ak som nenašiel slobodu byť sám sebou,
nikam som nedošiel.
Mohol som sa podeliť
o všetok môj majetok
s ľuďmi iných národností a kultúr,
spriatelieť sa s pútnikmi zo všetkých kútov sveta,
či zdieľať nocľah so svätými a kráľmi,
ak nedokážem zajtra odpustiť môjmu susedovi,
nikam som nedošiel.
Mohol som niesť svoj batoh
od začiatku až na koniec
a pomôcť každému pútnikovi,
ktorý potreboval povzbudenie,
alebo prenechať lôžko tomu,
čo prišiel po mne,
vzdať sa svojej vody a nič za to nečakať,
ak po návrate domov a k mojim povinnostiam
nebudem schopný utvárať bratstvo,
širiť radosť, pokoj a jednotu,
nikam som nedošiel.

Mohol som mať každý deň dostatok jedla a vody,
každý večer si vychutnať
strechu nad hlavou a sprchu,
alebo šťastne prekonať všetky moje zranenia,
ak som v tom všetkom nevidel Božiu lásku,
nikam som nedošiel.
Mohol som vidieť všetky pamiatky
a rozjímať pri najkrajších západoch slnka,
mohol som sa naučiť
pozdravy vo všetkých jazykoch,
alebo ochutnať čistú vodu z každého prameňa,
ak som nespoznal kto je tvorcom
všetkej tej nekonečnej nádhery a pokoja,
nikam som nedošiel.
Ak oddnes nebudem ďalej kráčať po tvojej ceste,
ďalej hľadať a žiť podľa toho,
čo som sa naučil,
ak oddnes neuvidím v každom,
či je to priateľ alebo nepriateľ
spoločníka na Púti,
ak oddnes neuznám Boha,
Boha Ježiša Nazaretského
ako jediného Boha v mojom živote,
nikam som nedošiel.

PÚTNICKÉ MIESTA PONITRIA, SPIŠA A ZAMAGURIA

Horná Nitra

Nitrianske Pravno
Poruba
Chrenovec - Brusno
Prievidza
Chalmová
Rybany
Veľké Uherce
Rajčany - Mechovička
Nitrianska Blatnica
Topoľčany

Dolná Nitra

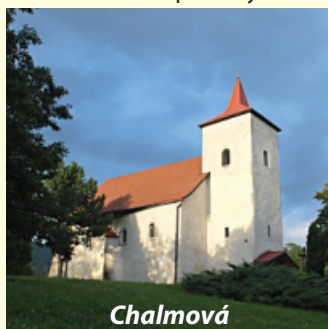
Nitra - Kalvária
Jelenec hrad
Kostolany pod Trábečom
Lehota

Spiš

Levoča
Úhorná
Smolnícka Huta
Smižany
Slovinky
Spišská Kapitula
Kluknava

Zamagurie

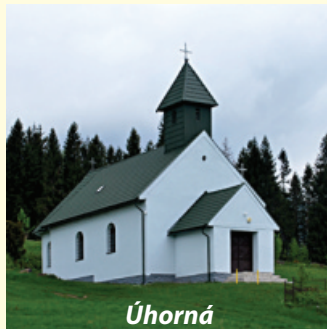
Čirč
Litmanová

Chalmová

Nitra - Kalvária

Úhorná

Litmanová

info o pútnických miestach na: www.putnickemiesta.sk

Pešia pútnická víkendovka

**Kostolany
nad Tríbečom**

Pešia pútnická víkendovka alebo cyklistická jednodňovka v okolí Nitry a Topolčian s popisom pútnických miest Nitrianskej diecézy

Sviatok sv. Cyrila a Metoda, ktorý každoročne slávime 5.7. nám ponúka aj tento rok užiť si dovolenkový predĺžený víkend. Starobylá Nitra predstavuje kus slovenskej histórie, ale jej širšie okolie ponúka aj krásu Tríbeča, hrad Gýmeš, a ak budete pokračovať ešte ďalej môžete prejsť cez pútnické miesta Topolčany, Rajčany a Rybany. Púť si môžete napláňovať aj mesiac august a iným duchovným spôsobom prežijete Slávnosť Nanebovzatia Panny Márie.

Postacia Vám 3 – 4 dni pre pešiu púť, alebo 1-2 dni pre cyklopúť. Denný rozsah si môžete upraviť podľa vlastných síl. Púť začneme na pútnickom mieste na kalvárskom kopci v Nitre, pri Kostole Nanebovzatia Panny Márie. Tu sa v auguste (okolo 15.8.) koná mariánska ďakovná púť. Pahorok poskytuje výhľad na celé mesto a široké okolie. Na vrchole kalvárie stojí kaplnka Božieho hrobu so šesťuholníkovým pôdorysom. Pôvodne slúžila ako strážna veža a vysunutá obrana Nitrianskeho hradu. Na úpätí Kalvárie sa nachádza **Kostol Nanebovzatia Panny Márie**, ktorého základy si pamätajú 13. storočie. Bol viackrát prestavaný, a tak v ňom vidno prvky gotiky, románskeho slohu i renesancie. Nad hlavným oltárom tróni vzácna drevorezba piety, socha Panny Márie držiaca mŕtve telo Krista, ktorá bola nesená na čele kajúceho sprievodu mešťanov, keď v Nitre zúrila smrť. Každoročne v auguste sa tu konajú ďakovné púte. Pod kostolom sa nachádza rozsiahla studená krypta, kde sú pochovaní nazarénski mníši, členovia prísnej rehole, ktorá tu kedysi mala svoj kláštor.

V súčasnosti na tomto mieste – v Misijnom dome Matky Božej – žijú misionári verbisti. Súčasťou domu je aj misionárske kníhkupectvo Verbum a tiež unikátne misijné múzeum.

Od Kostola a misijného domu Vás pútnický chodník povedie popri rieke sa chodníkom až do centra Nitry. Starobylá Nitra stojí za samostatnú víkendovú návštevu, ale pútnický deň umožní zastaviť sa aspoň v **Katedrále sv. Emerána**. Chrám je dominantou hradu, počas storočí prešiel mnohými prestavbami, každá z nich zanechala na ňom viditeľnú stopu. Najdominantnejšie sa pod vzhľad baziliky podpísala radikálna ranobaroková prestavba chrámu za biskupa Jána Telegdiho v 17. storočí, počas nej vznikol výskoko odstupňovaný katedrálny komplex. Ladislav Adam Erdödy, biskup a uhorský kancelár, završil toto dielo bravúrnou umeleckou výzdobou, ktorá radí dnes katedrálu k najkrajším príkladom barokovej výzdoby na Slovensku. Patrónmi katedrály sú svätci Emerán, Andrej-Svorad a Beňadik. V katedrále sa v roku 2014 završili reštaurátorské práce, ktoré boli začaté v roku 2005, rozsiahly obnovovací proces odhalil niekoľko vzácných objavov. Posledným z nich bol objav neskorogotickej fresky Smrti a Korunovania Panny Márie v dolnej lodi katedrály, ktorý bol zreštaurovaný a ostal tak odkrytý pred zrakmi návštevníkov.

Hradný areál poskytuje aj možnosti občerstvenia a posilnený pútník môže pokračovať z centra do mestskej časti Šindolka a odtiaľ po žltej turistickej značke smerom na Zoborský kláštor. Po modrej a neskôr po zelenej turistickej značke sa dostanete na miesto, ktoré mnohí poznajú z pohľadnice fotografií – ku **Kostolíku sv. Michala Archanjela v Dražovciach**. Stavba stojí na temene výbežku Tríbečského pohoria, na okraji strmého zrázu, v areáli sčasti zničeného slovanského opevneného hradiska, ktoré zrejme vzniklo ešte v časoch veľkej Moravy. Na základe historických skúmaní môžeme predpokladať, že kostolík, kaplnky zasvätené sv. Michalovi Archanjelovi vznikali na mieste pôvodných pohanských kultov. Pôvodne prvý kostolík v postavili najneskôr okolo polovice 11. storočia. Odborníci nevyklúčujú ani ešte starší pôvod stavby. Prvotná stavba bola zničená a zachovali sa iba jej základy. Na nich bol v ďalšej fáze v priebehu 12. storočia postavený nový kostol, opäť prevažne z kameňa s malou prímiesou tehál. Táto stavba bola opäť po nejakom čase značne poškodená a následne obnovená približne do podoby, v akej ju poznáme dnes. Kostolík priebehu v 12. alebo 13. storočia prešiel pod správu zoborského kláštora benediktínov, s čím pravdepodobne súvisí prístavba k južnej stene lode, ktorá mohla slúžiť ako púťovník. Celkovo odborníci identifikovali desať stavebných fáz kostolíka, pričom šesť z nich ešte v románskom období (do cca polovice 13. storočia).

V okolí kostolíka odkryli celkovo 392 hrobov z 11. až 17. storočia. Prípadné staršie hroby mohli byť zničené ešte v priebehu stredoveku opakovaným pochovávaním. Kostolík bol znázornený na viacerých poštových známkach, natáčali sa tu aj niektoré slovenské filmy a klipy. Stavba je v pomerne dobrom stave. Obnova kostola však nebola vykonaná v celkom vyhovujúcej kvalite. V dôsledku svojej polohy mimo obce býva aj terčom útokov vandalov. Do vnútra sa dá dostať po predchádzajúcom dohovore s pánom farárom. Legenda z tohto miesta hovorí o príbehu kostolníka, ktorého vraj raz, keď upratoval kostol osvetila veľká žiara. Keď sa pozrel na miesto oltára, uvidel tam Pannu Máriu, držiacu dieťaťko. Tieto zjavenia sa stále opakovali a dedičania si to nevedeli vysvetliť. Až raz jeden pastier, ktorý v okolí kostola pásol svoje stádo, začul zvláštnu hudbu vychádzajúcu z kostolíka. Keď k nemu dobehol a nazrel dovnútra, uvidel tam postavu Panny Márie ako smutne ukazuje na ošarpané steny s opadanou omietkou a polorozpadnutú strechu. Dedičania si v tom zhrozene uvedomili, že kostolík nechali schádzať. Okamžite vraj začali s opravami a o kostolíka sa až do dnešných čias pravidelne starajú.

Určite sa tu oplatí zastaviť sa na, hoci niekedy tu býva pomerne vetro, ale s „odfúknuťmi“ starosťami sa lepšie kráča. Cesta ďalej pokračuje po zelenej turistickej značke smerom na Meškov vrch. Tu si môžete vybrať z dvoch alternatív – zostať v lese a po hrebeni (zelená, modrá, zelená značka) cez Zobor a potom po červenej turistickej značke prísť až do dedinky Žirany alebo po žltej zísť do obce Mechenice, kde sa nachádza románsky **Kostol sv. Heleny**. Kostolík s týmto patrocíniom máme na Slovensku iba 21. Kostolík, patrí medzi veľké románske stavby, ktoré sa budovali v Nitre a okolí. Postavili ho niekedy koncom 13. st. Podľa tradície v druhej polovici 15. storočia stavba prešla veľkou obnovou, ktorú mala financovať grófka Helena Forgáčová. Je možné, že v tejto súvislosti bolo zmenené aj patrocínium na súčasné. Koncom 18. storočia už kostolík nevyhovoval potrebám veriacim, objavili sa dokonca aj návrhy na jeho zbúranie, aby sa materiál z neho mohol použiť na výstavbu nového chrámu. Napokon sa v roku 1794 realizovala len rozsiahla prestavba pôvodného kostolíka. Pri nej bola zbúraná celá románska loď až na jej východnú stenu. Nahradila ju novostavba, predĺžená západným smerom. Zo starého kostolíka sa tak zachovala len pôvodná apside. Vynovený kostol sa na čas stal dokonca farským (1795 – 1855).

Dnešnú podobu dostal kostolík v roku 1856, keď v rámci veľkej opravy bola pristavaná západná veža. Ďalšie obnovy sa realizovali aj v rokoch 1875, 1891 a 1960. Zatiaľ posledná oprava sa uskutočnila v roku 2000, kedy stavbu odvodnili. Opravený kostolík bol vysvätený J. E. Jánom Chryzostomom kardinálom Korcom 28. októbra 2000.

Na východnej stene lode boli v roku 1960 objavené zvyšky freskovej výzdoby. Najlepšie sa zachoval výjav Ukrižovaného Krista na tzv. vetvovom kríži na pravej strane, ktorý pochádza z obdobia okolo roku 1300. Nad ním sa nachádzajú postavy dvoch anjelov. Fresky na ľavej strane sa zachovali len v nepatrných zvyškoch.

Návratom do lesa po žltej a červenej značke sa dostanete do obce Žirany. Odtiaľto po červenej značke pridáte k vodnej nádrži v Jelenci na táborisko Remitáž. Tu môžete prenocovať. Druhý deň je preťkaný návštevou pútnických miest Nitrianskej diecézy. Najprv Vás pútnický chodník po žltej turistickej značke zavedie na neďaleký hrad Gýmeš, ktorý je menej známym pútnickým miestom. Gýmeš bol rodovým sídlom Forgáčovcov, a preto mal pre členov rodu významné postavenie už od stredoveku.

Počas Rákociho povstania na začiatku 18. storočia patrila hrad Šimonovi IV. Forgáčovi. Ako prívržencovi povstania mu hrad skonfiškovali a stal sa kráľovským majetkom. Cisár Jozef I. hrad predal českému kancelárovi Jánovi Vratislavovi. Strata rodového sídla bola pre ostatných členov rodu nepredstaviteľná a tak ho v roku 1712 vykúpil biskup Pavol IV. Forgáč a v roku 1718 ho dostal od kráľa Karola III. do dedičného vlastníctva.

Pavol IV. urobil na poškodenom hrade rozsiahlu rekonštrukciu, ktorá sa začala v roku 1713. Z časti hradu vybudoval posvätné hradné územie zvané hradná tercia „Arx Tertia“, ktorý patrónom sa stal sv. Ignác Loyoly, ktorý bol zároveň aj patrónom hradu. Z pôvodného neskorogotického paláca dal vybudovať barokový kostol sv. Ignáca z Loyoly, na počesť ktorého tu bývali slávne hody s veľkou parádou až do roku 1846. Používalo sa tu vzácne omšové rúcho vyšívané vlasmi grófkou Emerencie Révayovej. Pod touto kaplnkou bola rodinná hrobka Forgáčovcov s veľkým krížom z alabastru. Z priestorov Detrikového paláca vybudovali sakristie, kde v strednej miestnosti bola kaplnka sv. Pavla. K západnej časti kostola pristavali kaplnku sv. Jána. Vstup do tohto posvätného miesta viedol cez bránu v mure, ktorý oddeľoval nádvorie. Tu vítal návštevníkov verš z Jóbovej knihy. Potom nasledovalo schodište, ktoré malo po bokoch 6 sôch svätcov s datovaním 1720. V severozápadnom kúte stála socha Panny Márie, v protiaľheľ časti socha sv. Ignáca. Z hlavnej veže pravdepodobne urobili zvonnicu s

dvoma zvonmi. Menší pochádzal z roku 1720 a druhý z roku 1751. Prvý neskôr inštalovali do jelenského kostola, kde ho zrekvirovali v prvej svetovej vojne a ten z roku 1751 daroval Karol II. Forgáč do kostola v Hostovej, kde sa dodnes nachádza.

V stavebných aktivitách Pavla IV. pokračoval jeho syn Pavol V., resp. neskôr obaja spolu obnovovali hrad. Pavol IV. sa trvalo až do svojej smrti zdržiaval na hrade. Na hrade sa zaviedli každoročné púte na deň sv. Ignáca 31. júla. Známy je deň, ktorý sa stal pamätným tým, že sa vytyčovali hranice pozemkov. Pri obchádzke vytyčovania hraníc sa pridali aj huf detí, spomedzi ktorých vybrali jedného mládenca a na hraničnom konci mu poriadne nakládli. Aj návštevníci hradu, bez ohľadu na pohlavie a hodnosť, sa na Forgáčov príkaz zúčastnili takého prekvapenia a zaznamenávala to aj kniha návštev. Zvyk víťania hostí na hrade, kde každého udreli štyrmi údermi po zadnej časti tela sa inak nazýval aj „lopatový tanec“. V tento deň biskup Pavol V. Forgáč celý sprievod hojne pohostil.

Všetky tieto stavebné aktivity náležite dokumentovali inštalovaním viac ako 20 pamätných a oslavných tabúl s nápismi, ktoré oboznamovali pútnikov a návštevníkov nielen s dejinami hradu, ale aj so slávou rodu.

Biskup gróf Pavol V. Forgáč napokon zaviazal svojich potomkov povinnosťou starať sa o hrad, kaplnku a organizovať každoročné púte.

Tradícia svätéhoignáckovských pútí sa udržiavala do prvej štvrtiny 19. storočia. Význam hradu postupne upadal a je zaujímavé, že ešte v 19. storočí obývaný hrad, ktorý nevyhorel, ani nebol násilne poškodený, tak rýchlo spustol. Miestni obyvatelia vysvetľujú túto skutočnosť tak, že na výstavbu cukrovaru v obci použili strešnú konštrukciu hradu. Tradíciu pútí s víťaním hostí lopatovým tancom po takmer dvesto rokoch obnovili členovia Občianskeho združenia Forgach de Ghymes. Toto OZ sústreďuje žijúcich potomkov trenčiansko-čachtickej vetvy Forgáčovcov žijúcich zväčša na Považí. Prvá obnovená púť so slávnostnou omšou sa konala v roku 2010. Z pragmatických dôvodov sa však nekoná presne 31. júla – priamo na sviatok sv. Ignáca, ale vždy v najbližšiu sobotu. Výstup na hrad je vždy individuálny, čas omše sa zaužíval o 11. hodine. Omša je zväčša celebrovaná v latinčine, nechýba slovenčina, maďarčina a príležitostne nemčina. Popri tom je pripravený aj krátky kultúrny program. Z bezpečnostných dôvodov sa omša slúži buď tesne pred hradom, alebo na prvom nádvorí.

Z hradu je to už len na „skok“ do ďalšieho pútnického miesta – do Kostolian pod Triebecom červenou turistickou značkou pokračuje cesta cez Veľký Triebeč (830 m.n.m.) na Pustovníkovú studňu. Odtiaľ sa pokračuje po modrej turistickéj značke na Medvedí vrch cez Dekanovu chatu do dedinky Solčany. Takmer 30km dlhý pútnický deň sa končí v meste Topolčany, ktoré sú tiež pútnickým miestom.

Medzi najvýznamnejšie kultúrno-historické pamiatky v Topolčanoch patrí rímsko-katolícky **Kostol Nanebovzatia Panny Márie**. Najstaršia zachovaná písomná zmienka o kostole je z roku 1285. Kostol i faru v priebehu 13. až 15. storočia spravovali benediktíni. Nie je presne známe, komu bol kostol pôvodne zasvätený. Avšak z roku 1559 sa z kanonickej vizitácie dozvedáme, že v Topolčanoch bol v dobrom stave kostol sv. Ondreja. V roku 1731 vypukol v meste požiar, ktorému podľahlo množstvo budov a zhorel i kostol. Mesto sa veľmi rýchlo obnovilo, avšak po ukončení týchto prác vypukol ešte väčší požiar, pri ktorom bolo zničené celé mesto. Od týchto čias, ako pamiatka na tieto katastrofy, sa stal patrónom mesta sv. Florián. Pri tomto požiari bol znovu postavený barokový kostol, v roku 1740 vysvätený Žigmundom Berényim. Dnešný vzhľad kostola však pochádza z významnej neskorobarokovej prestavby ukončenej v rokoch 1792 až 1802. Nový kostol zasvätili Nanebovzatíu Panny Márie. Na hlavnom oltári je dnes umiestnená socha Sedembolestnej Panny Márie, ktorá má vlastný historický a pútnický príbeh.

V roku 1634 grófka Katarína Forgáčová rod. Pálffyová postavila na poďakovanie za záchranu manžela zo smrteľného nebezpečenstva 4 prícestné kaplnky. V jednej z nich dala postaviť sochu Sedembolestnej. Socha je dielom neznámeho umelca, vyrezaná z dreva. V roku 1802 sa udiala v súvislosti s touto sochou neobyčajná udalosť. Vtedajší topolčiansky richtár Šuchman usporiadal veľkú hostinu. Okrem stoličných pánov a úradníkov zavola na ňu aj závädkého farára Jána Andrejkoviča. Už bola tma a padal sneh keď sa Andrejkovič vydal na cestu domov. Keď prišli ku kaplnke, v ktorej bola umiestnená socha, kone odrazu zastali. Darmo ich kočiš nútil ďalej, ani sa z miesta nepohli. Na otázku p. farára, prečo sa kone tak vzpierajú, kočiš odpovedá: „Vidím stáť pred koňmi ženu bielo oblečenú, ktorá vyšla z kaplnky.“ „Šľahni ju bičom“, hovorí mu farár. Prestrašený kočiš sa zdráhal. Pána farára prešla trpezlivosť. Sám šľahal bičom, pričom zasiahol tajomnú bielu ženu a kone sa rozbehli veľkým cvalom ďalej. Záhadná pani hneď zmizla. Keď prišiel farár domov ochorel a onedlho zomrel. Na druhý deň bolo vidieť na ľavom lici Sedembolestnej hlbokú, krvavú čiaru, ktorá je tam podnes. Kočiš farára prišiel k topolčianskemu richtárovi a vyrozprával mu všetko, čo sa prihodilo. Kardinál Ján Sczitovszky prišiel 15. augusta 1854 sochu posvätiť. Pri tejto príležitosti sochu korunoval a osobitným dekrétom vyhlásil farský kostol za mariánsku svätyňu. Okolo roku 1872 putovalo do Topolčian 25 až 30 tisíc ľudí.

Záverečnú časť púte tvoria prevažne asfaltové chodníky a cesty verejnej komunikácie (cesta č.64). Z Topolčian sa cez dedinky: Krušovce, Dolné Chlebany a Horné Chlebany dostanete do dedinky Rajčany, ktoré sú menej známym mariánskym pútnickým miestom v Nitrianskom regióne. Toto miestčko má veľmi pekne spracovanú históriu, ktorú Vám prinášame v samostatnom článku.

Pútnickou cestou od kaplnky pokračujte smerom do obce Livinské Opatovce a po hlavnej ceste do dedinky Livina a neskôr odbočte vpravo do obce Rybany. Tu sa tiež vo farskom **Kostole Nepoškvrneného Počatia Panny Márie** konajú augustové mariánske púte, venované Panně Márii Kráľovnej (22. august)

Ak ste už unavení, môžete sa z tejto obce pohodlne odviezť autobusom do Bánoviec nad Bebravou, alebo môžete pokračovať ešte cca 10 km. Aby ste sa vyhlí hlavnej ceste, vydajte sa smerom na obec Pečeňany (príp. Borčany a Pečeňany). Za touto obcou vedie poľný chodník smerom k dedinke Otrhánky a cez dedinku Veľké Chlievany sa už po ceste verejnej komunikácie dostanete do mestskej štvrti Biskupce – Bánovce nad Bebravou. Tie sú pomerne dobre dopravné prepojené s Trenčínom, takže návrat domov do rôznych častí Slovenska by pre Vás nemal byť problematický.

Spiš, Zamagurie

Slovenský Raj NP, Dobšínska ľadová jaskyňa UNESCO, Pieninský národný park, Gelnica Banícke múzeum, **Spišská Nová Ves** mestská pamiatková zóna, galérie, múzeá a ZOO, **Smižany** múzeum, **Levoča** UNESCO mestská pamiatková zóna, múzeá a galéria, **Spišská Belá** múzeá, **Ždiar** Pamiatková rezervácia a múzeum, **Poprad** múzeá a galéria, **Spišská Belá** mestská pamiatková zóna a múzeá, **Vysoké Tatry NP** - Tatranská Lomnica múzeum TANAP-u a Botanická záhrada, **Žehra** travertínová kopa Dreveník NPR a UNESCO, **Spišská Kapitula** UNESCO, **Podolíne** mestská pamiatková zóna, Vyšné Ružbachy kúpele, **Osturňa** pamiatková rezervácia, **Spišská Magura - Bachledova dolina** chodník korunami stromov, rozhľadňa, **Vrbov** Thermal park, **Poprad** múzeum, galéria, akvapark, **Gánovce** travertínový vršok Hrádok, **Nová Ľubovňa** Ľubovnianské kúpele

Zaujímavosti

HRADY, ZÁMKY, KAŠTIELE

Markušovce kaštieľ a múzeum, **Spišský hrad** UNESCO, **Stará Ľubovňa** hrad, múzeum a galéria, **Spišská Belá** - Strážky kaštieľ a galéria, **Kežmarok** hrad, múzeá a galérie, **Hodkovce** kaštieľ a park, **Betlanovce** kaštieľ, **Plaveč** hrad, **Kluknava** kaštieľ, **Vlková** kaštieľ, **Bijacovce** kaštieľ, **Veľká Lomnica** kaštieľ,

Batizovce kaštieľ, **Lučivná** kaštieľ a kúpele, **Toporec** kaštieľ, **Lendak** kaštieľ, múzeum a Kostol sv. Mikuláša, **Jakubany** kaštieľ

zaujímavé SAKRÁLNE SKVOSTY

Márie, Žehra UNESCO Kostol sv. Ducha, **Odorín** Kostol sv. Mikuláša, **Chrast nad Hornádom** Kostol Najsvätejšej Trojice, **Vitkovce** Kostol sv. Filipa a Jakuba, **Spišský Štvrtok** Kostol sv. Ladislava, **Spišská Sobota** Kostol sv. Juraja, **Dravce** Kostol sv. Alžbety, **Slovenská Ves** Kostol Obetovania Pána, **Lubica** Kostol nanebovzatia Panny Márie, **Spišské Vlachy** Kostol sv. Jána Krstiteľa, **Poprad** Konkatedrála Sedembolestnej Panny Márie

Červený Kláštor kostol, kláštor a múzeum, **Spišská Belá** Kostol sv. Anny a Kostol sv. Antona Pustovníka, **Spišská Stará Ves** Kostol nanebovzatia Panny Márie, **Mengusovce** Kostol sv. Tomáša, **Veľký Slavkov** Kostol sv. Ondreja apoštola, **Mlynica** Kostol sv. Margity Antiochijskej, **Batizovce** Kostol Panny Márie Kráľovnej všetkých svätých, **Spišské Podhradie** Kostol narodenia Panny

Pútnická legenda z Rajčan

Rajčany

V šírom poli pri Rajčanoch, rovných tisíc krokov od dediny, medzi troma zelenými lipami stojí kaplnôčka Matky Božej Bolesnej. Na tomto utešenom mieste našlo uzdravenie už mnoho chorých ľudí a polepšilo sa mnoho hriešnikov. Z kameňa spod kaplnky vyviera slabunký, ale účinkami silný prameň, ktorý už nejedného človeka urobil najšťastnejším na svete. V kaplnke spoza mriežky sa na hriešny svet dívajú zasľazené oči dobrotivej matky nášho Pána a vravia, nebojte sa, sama som pretrpela viac bolestí a hrôz, ako si viádzete predstaviť!

Ako "utešená rozprávka" je opísaný príbeh Studničky a Kaplnky Panny Márie v Mechovičke.

Povešť hovorí, že na tomto milom mieste voľakedy vyvierala iba malá studnička, ktorou hasili smäd uznojených kosci na poliach baróna Rajčaniho z Rajčian.

Bohatí boli páni Rajčaniovci a mali všetko: veľké majetky, pekný kaštieľ s červenou strechou, ochotné služobníctvo, množstvo krásnych koní, ľahké koče, ťažké vozy, v

pivniciach víno a v komorách dobroty od výmyslu sveta. Nemali však to, po čom všetci túžime. Jedno dieťaťko im umrelo ešte ako anjelič v matkinom živote, druhé sa narodilo neduživé a chytrý pošlo ta, kam všetci jeden za druhým pôjdeme, a tretie sedí v záhrade pri kaštieli na prútenej lavičke, zakryté po hrdlo dekami, ťažko dýcha, bledulinké ako mrazom ošľahnutá konvalinka.

- Nič sa nedá robiť, - povedali lekári, - trpí vám, chůďa, na nevyliciteľný pľúcny neduh. Už len dúfajte!

Nešťastná matka, dobrá barónka Rajčaniová, si išla oči vyplakať a aj srdce si skoro z hrude vyvzdychala. Čo by len nedala, keby jej dcérka mohla vstať z postele, keby sa rozbehla za ostatnými deťmi a šantila po dedine! Každé ráno aj každý večer sa úbohá matka modlila k Panne Márii a prosila o uzdravenie svojej dcéry. Aj pán barón Valentín Rajčani celý deň len na dieťa myslel a bol by celý majetok dal tomu, kto dcérke pomôže. - Ak sa tak stane, - rozhodoval sa, - celý rajčiansky majetok rozdám a nechám si len toľko, koľko budem potrebovať na živobytie!

Dievčatko malo dvanásť rokov a už jej pomaly začali sluhovia a slúžky vraviť kišasonka alebo po našom „malá slečna“. Lenže kým druhé kišasonky a malé slečny už dávno stoja pred zrkadlom a začínajú si začesovať vlasy do čela, ona len sedí na prútenej lavičke v záhrade, obklopená trpkou vôňou krušpánu a cezminy, hľadí smutne na vysoký eukalyptus, pokašľáva do bieleho ručníka a ťažko z drobunkých prs vydychuje. Boli dni, keď vôbec nevychádzala na svetlo božie, a niekedy aj celé noci sedí, mesiačik cez záclonu pozoruje, čo nemôže zaspať.

Prešla tuhá zima, prešla daždivá jar a je tu leto. Rajčaniach malá kišasonka sa cíti stále slabšia a slabšia, už sa sotva vládze na nohy postaviť, hlavu za matkou pootočiť. Matka to vidí, a keď už jej je najhoršie, povie:

- Pod', dieťa moje, pôjdeme sa trochu povozit'!

Pani barónka Rajčaniová káže zapriať do koča. - Ach, - myslí si pritom, - len aby to nebolo posledný raz, čo sa so mnou vezieš, dcérenka!

Nasadli do koča, starý kočiš Flóriško pomohol zabaliť kišasonke studené nohy dekou, plesol bičom a vydali sa do poľa.

Zabočili vedľa malého potôčika, čo ide popod cestu a skrúca sa ku kaštieliku. Kone opatrne vykračovali, akoby vedeli, že nesmú veľmi nadsakovať a pobočkami trhať. Dievčinka spí a úbohá matka ticho cedí okružle slzy do ručníka, lebo celé dni číta hrubé knižky a vie o chorobách a smrti viac ako o živote. O chvíľu už boli ďaleko v poli, prostred veľkých rajčaniovských majetkov. Terezka sotva dýcha a hlávkou sa opiera o matkine kolená.

Tu letné slnko vyšlo spoza mráčika a začalo hrozne páliť na vyhasínajúce líčka umierajúcej dievčinky. Dieťa sa zamrivilo, na bledé čielko vystúpili kropaje studeného potu.

- Piť, piť! - zašepkala dievčinka bledými perami a mokrou rukou stisla matke zápästie.

- Hádám mi len neumieraš! - vykrikovalo matkino srdce. - Bože, pomôž a zavaruj! Panenka Mária, oroduj za nás!

Matka nevedela, čo v tej chvíli robiť, či si pred slnkom oči brániť alebo utiecť pred hrozným strachom, čo jej opanovalo srdce.

- Zastaň, Flóriško, - zakričala na kočiša. - zastaň pri tamtych stromoch! Zájdi do toho chládka pod cestou, nech sa moje dieťa ešte aspoň raz nadýcha sviežeho vetrička!

Kočiš zastal. Dievča vyložili z koča a položili do chládka, do zelenej trávy na prikrývku. Na prikrývku dali čisté plátno a na plátno uložili rozpálenú Terezkinu hlavičku.

- Bež, Flóriško, - povedala pani barónka. - Prines mi hrnček, nech tam z tej studničky naberiem trochu vody!

Pod cestou medzi troma lipkami spod hladkého kameňa vytekal slabý jarček. Voda tam bola čistá, nezakalená, strážili ju žabky skryté v machu. Matka sa sklonila nad studničku a načrela.

- Ešte aspoň naposledy ti ovlažím ruky, pery, bledulinkú tvár, dieťa moje. V mene Otca i Syna i Ducha Svätého!

Kým kočiš, starý Flóriško, hľadal na potoku priehlbinku, kde by mohol napojiť kone, nešťastná matka umývala dcérke tvár studenou vodou a dávala jej piť. Dievča sa napilo a položilo si unavenú hlávkou na matkinu ruku ako na vankúš. Keď sa Flóriš od potoka vrátil, dievča už spalo.

- Ticho, ticho, Flóriško! - šepkala pani barónka. - Zdá sa mi, že je môjmu dieťaťu už lepšie!

Tu zafúkal poludňajší vánok, čo prevrátil lístky na druhú stranu, a dievčatko sa prebudilo.

- Kde to sme? - pýta sa. - Prečo ste ma obložili vencami? Vari som už umrela?

Dcérka moja, neumrela si! - hovorí matka medzi slzami. - My sme ťa neobložili nijakými vencami. To len Pánbožko nasadil toľké kvety na lúku pri Mechovičke! Pozri sa: toto je malá kyslička s bielym kvietkom, toto je fialka, toto šťavel', toto je datelina lúčna, toto sú margarátky a tam na tom konárikú na vrbovke sedí malý oriešok a učí sa spievať!

- Čo je to za čierne more, čo sa na mňa dolu kopcom valí? - blúznila Terezka ďalej.

- To nie je čierne more, moja. Čo vidíš, to sú len brázdy na našom pooranom poli!

- A prečo ten modrý baldachýn visí nado mnou? Vari som už v márnici?

- To nie je baldachýn, dcérka moja, to je nebeská obloha bez mráčika, lebo dnes je od rána teplý letný deň.

- A prečo to more stále hučí?

- Ach, dieťa moje, len spi, len spi, lebo to, čo počuješ, je potok Mechovička, čo tu žblnkoce a čo nám tečie aj popod obloky okolo kaštieľa.

Dieťa vzdychlo, usmialo sa a ponorilo sa do sladkého spánku.

Všetci sa radovali, že sa to dievča uzdravilo. Aj matka, aj otec boli veľmi šťastní. Aj kočiš, starý Flóriš, veselo bičom plieskal, keď sa vracali popri potôčiku do Rajčian, aj koníky erdžali, aj malý oriešok na vrbovom konárikú si radostne vyspevoval.

Pán barón Rajčani splnil, čo sľúbil. Všetky majetky v Rajčanoch rozdelil sedliakom - pravda, len tým, ktorým sa chcelo robiť! - a sám gazdoval len na nadlickej časti rodového majetku. A gazdoval dobre, veď preto tak spokojne v starej v bronzovej truhle v rodinnej krypte odpočíva, s úsmevom na tvári, akoby spal.

Z vďačnosti za uzdravenie svojej dcéry dali Rajčaniovci postaviť na Mechovičke kaplnku a k nej dali navoziť peknú pieskovú cestu, po ktorej chodia k záhradnej studničke aj dnes zástupy pútnikov.

(kompletný text z web stránky obecného úradu: www.rajcany.sk)

Košice - pútnické mesto Eucharistického zázraku – ponúka prvú oficiálne značenú medzinárodnú pútnickú cestu na našom území – tzv. CAMINO – Svätajakubskú cestu, ktorá vedie z mnohých častí Európy do severozápadného španielskeho mesta Santiago de Compostela, k hrobu sv. apoštola Jakuba, st. Predstavujeme Vám ju ako jednu z krásnych prázdninových pútnických týždňoviek a prajeme Vám „Buen Camino!“

Slovenské Camino sa začína v Dóme sv Alžbety v Košiciach a prechodom cez historické centrum mesta má pútnik možnosť navštíviť aj košickú kalváriu. Trasa vedie ďalej na sever – na predmestie Košíc, tzv. Čermel. Pokračuje sa cez košický lesopark po červenej turistickej značke cez lokalitu Bankov a lyžiarske stredisko Jahodná až do cieľa prvej etapy – na Chatu Lajoška pred Predným Holiskom. Na chate, ktorá je prvou horskou chatou v okolí Košíc a jej história siaha až do 19.st., sa dá prenocovať avšak odporúčame zavolať vopred. (kontakt: www.lajoska.sk) Zaujímavosťou na lúke pri chate je kaplnka Nanebovzatia Panny Márie.

Druhý deň pútnická cesta pokračuje po červenej turistickej značke na hrebeň Volovských vrchov. Asi po dvoch hodinách chôdze Vás Camino privedie na miesto, ktoré sa volá Golgota (1050 m.n.m.). Odtiaľ trasa pokračuje nahor cez zjazdovku a o chvíľu má pútnik možnosť zastaviť sa pri drevenom kríži. Tí zdatnejší môžu vystúpiť až na vrchol Kojšovskej hole (1246 m.n.m.), kde sa im naskytne kruhový výhľad na celé Východné Slovensko.

Od kríža vedie cesta vľavo až na chatu Erika. Chata Erika je po prestavbe a ponúka komfortné ubytovanie a občerstvenie.

Odtiaľ Camino klesá Perlovou dolinou do mesta Gelnica. Po ceste z Chaty Erika vedie trasa k rozvalinám zaniknutej turistickej chaty Izbica. Je to dôležitý orientačný bod, pretože na neďalekom rázcestí sa z asfaltovej cesty schádza na spevnenú cestu označenú modrou turistickou značkou. Treba byť veľmi opatrný a sledovať značenie v teréne, lebo v tejto časti sú značky aj na skalách na zemi. Cesta sa stáča doprava a strmý chodník v hustom poraste zhruba po 100 m vedie na lesnú cestu, ktorá ústí na cestu III. triedy a končí v Gelnici. Približne v polovici tejto časti trasy je poľovnícka chata, ktorá v zlom počasi poskytne prístrešie. Asi 2 km od nej cesta vedie cez vyhladku Gloriet (785 m.n.m.), odkiaľ si môžete vychutnať pohľad na Gelnicu. Tí, ktorí preferujú ubytovanie mimo mesta, môžu pokračovať ešte 2 km po modrej turistickej značke do časti Turzov.

K najstarším stavebným pamiatkam mesta Gelnica patrí gotický Kostol Nanebovzatia Panny Márie (14.stor.). Jeho zvláštnosťou je neobyčajne dlhé a široké sanktuárium, ktoré patrí k najväčším na Spiši. Zdá sa, že Gelničania pôvodne zamýšľali svojím chrámom prevýšiť ostatné spišské chrámy. V meste sa v budove bývalej radnice nachádza aj Banické múzeum, pretože sa tu už v 13.stor. ťažilo zlato, striebro, meď aj ortuť.

V lokalite Turzov sa v malebnom prostredí neďaleko dvoch jazierok, nachádza Kaplnka sv. Kríža. Toto miesto dýcha ešte i dnes slávou niekdajších Turzovských kúpeľov, kde sa liečili ochorenia dýchacích ciest a nervov. Areál sa po 2.svet. vojne zmenil na školu v prírode. Lokalita je pomenovaná podľa grófov Thurzovcov, ktorí za svoje služby dostali v roku 1528 od Ferdinanda I. Habsburského do daru dnes už zaniknutý Gelnický hrad. Neďaleko Turzovského jazera sa nachádza Penzión Erihof, ktorý poskytuje dobré ubytovanie. K celkovej príjemnej chladivej atmosfére prispieva aj ihličnatý les, ktorý dáva tejto ceste aj prívlastok – kyslíkovú.

Stúpaním po modrej turistickej značke vedie cesta cez Slovenské Cechy a čistinku pri Gáborovej chate (Klipberg) do sedla pod Krompašským vrchom. Pri Gáborovej chate spätný pohľad ponúkne pútnikovi výhľad na cestu, ktorou kráčal už predchádzajúci deň. Zo sedla trasa klesá cez lyžiarske stredisko Plejsy. Tradícia lyžovania siaha do roku 1952 a stredisko je oficiálnym miestom prípravy slovenských olympionikov. Pri horskom hoteli Hutník môžeme v čase dobrého počasia vidieť aj Spišský hrad či Vysoké Tatry. Do Krompách Camino schádza po žltej turistickej značke okolo chaty Energetik, k budove hotela Plejsy. Krompachy sú vzdialené už len cca 20 min.

Na štvrtý deň je trasa Camina jednoduchšia a iná. Prechádza sa totiž viacerými dedinkami Spiša aj cez dominantu tohto kraja - Spišský hrad. Po zelenej turistickej značke vedie cesta cez frekventovaný dopravný úsek do prvej obce – Kolinovce. Opatrnosť odporúčame aj neskôr pri sledovaní značenia. Pred cintorínom treba odbočiť vpravo a prudko dolu zísť k potôčiku. Zelená značka pokračuje na druhej strane potoka. Cesta potom pomerne prudko stúpa, avšak pútnik si oddýchnu pri nádhernom výhľade z Kaľavy. Lúka pri kostole je ideálnym miestom na relax i modlitbu. Pohodovou cestou s krásnym výhľadom na Spišský hrad sa dostanete do Vojkoviec a prejdete na modrú značku vedúcu popod masív Braniska cez Slatvinu do Oľšavky. Drevený altánok neďaleko kostola je opäť príjemným miestom pre relax. Odtiaľ je to už len kúsok do Žehry. Ku Kostolu Ducha Svätého sa dostaneme poľnou cestou. Božia muka s výhľadom na kostol i Spišský hrad je ideálnym priestorom na fotografovanie. Kostol v Žehre je zaradený do zoznamu kultúrneho dedičstva UNESCO, ale za zmienku stojí aj neskororománsky Kostol sv. Juraja v Slatvine, kde sa nachádzajú unikátne gotické fresky zo 14.stor. Znáznorňujú biblické výjavy narodenie Krista, útek do Egypta, Ukrižovanie. Na strope v spojnici gotického oblúka je vyobrazená Madona s dieťaťom. Súčasťou interiéru je aj krstiteľnica zo 14.stor. Kostol je pre verejnosť otvorený len v čase bohoslužby, preto v prípade záujmu o prehliadku kontaktujte faru alebo obec. Zo Žehry po žltej turistickej značke sa cez prírodnú krásu travertínovej kopy – Dreveník Vás Camino dovedie k Spišskému hradu. Pútnický deň sa končí v Spišskom Podhradí.

Posledný deň púte spája Spišskú Kapitulú s Levočou. Atmosféra Kapitulky je fascinujúca a vovádza pútnika do stredoveku. Popri Katedrále sv. Martina Vás Camino povedie za hradby tohto „cirkevného mestečka“ a prejdete cez krajinnú kalváriu tzv. Spišský Jeruzalem. Posledným zastavením pri Kaplnke na Sivej brade sa pokračuje popod diaľničný most cestou do dediny Jablonov a potom cez obec Úloža. V tomto úseku neuvidíte zatiaľ značenia Camina. Držte sa popri borovicovom lese, pokračujte priamo po dolinke, po stranách uvidíte rôzne poľovnícke posedy a na kopci poľnohospodársku budovu. To je dôležitý orientačný bod. Na konci doliny nastúpíte na lesnú cestu, ktorá pokračuje po vrstevnici a po pravej strane má strmý svah. Asi po hodine chôdze cesta vedie na okraj obce Úloža, kde už Camino pokračuje po červenej turistickej značke. Za dedinou sa Vám naskytne výhľad na Mariánsku horu pri Levoči, ktorá je vzdialená už len cca 4 km. Pohľad na baziliku Navštívenia Panny Márie si môžete vychutnať aj z miesta Kúty. Tu sa môžete aj občerstviť, prezliecť a príjemnou lesnou cestičkou okolo viacerých božích múk prídete na jedno z najznámejších pútnických miest Slovenska. Camino končí až v Levoči, kde môžete navštíviť druhý najväčší chrám na Slovensku – Baziliku sv. Jakuba, kde sa nachádza najvyšší gotický oltár na svete.

Slovenské Camino teda tiež vedie k sv. Jakubovi a možno Vás neskôr privedie až do Compostely či na Finisterru.

Dobrota a vďačnosť

naše/vaše pohľady na rôzne skutočnosti spojené s putovaním

S týmito dvomi veličinami sa na púti, ale i v každodennom živote určite stretnete. Sú ako dve topánky a pri chôdzi sa striedajú v pravidelných intervaloch...ľavá – pravá...ľavá – pravá.

Avšak to, či si uvedomíme ich prítomnosť, závisí od našej všímvosti. Na púti, asi skôr než v bežnom živote, intenzívnejšie pozorujeme okolitú krajinu, seba a iných. Prestávame brať veci i ľudí ako samozrejmú a stávajú sa pre nás darom. My sami sa tiež stávame darom. Uvedomujeme si svoju vlastnú hodnotu, schopnosti. Chápeme, že máme limity, keď vidíme, že jašterička beží do kopca rýchlejšie ako my, ale vnímame aj krásu našich hlasov, ktorá sa rozlieha do diaľky, keď spievame kráčajúc dolinou. V tom všetkom rastieme vo všeobecnom obdive ku stvorenstvu a vnímame jedinečnosť každého bytia.

Vnímanie, pozornosť v nás rozvíja aj dobrotu a vďačnosť. Priam dotykovo prežívame dobrotu stvoreného sveta. Mnohí z nás zažili dobrodenie cez ľudí v podobe dobrej rady, podania studenej vody, poskytnutia nocľahu, ale aj dobrodenie prírody, napr. vysokého stromu či oblaku, ktoré nám poskytli tieň pod horúcim slnkom a pod. Prejavená dobrota rastie v srdci pútnika. Rozširuje jeho srdce a on sám sa stáva dobročinníci. Pútnici sa neobchádzajú "bez slova"...úplne bežným sa stáva úsmev a otázka: Ako sa máš?, Ide to? Možno sa teraz usmievate nad osobnými spomienkami, kedy ste prežili tento rast srdca. Ja sa usmievam nad jedným z mojich prvých zážitkov a rozpoviem Vám *príbeh posledného pomaranča*.

Stalo sa to na Camine. (pozn. pútnická cesta do Santiaga de Compostela). Schádzali sme z kopcov, už trochu unavené, ale v dobrej, veselej nálade. Cestou sme si kúpili tri pomaranče. Dva sme už zjedli a ten posledný ešte hopsal v batohu. Pod horami nás predbiehal pútnik, priam bežal. Ale ako som už písala, tu sa žiadne stretnutia neobídu bez pozdravu. Na otázku: Ako sa máš? - nám povedal, že je veľmi smädný. Bolo niečo popoludní a pomerne horúco. Tiež sme už nemali vodu, len ten jeden pomaranč. A tak - úplne prirodzene - som ho vybrala z batoha a podala tomuto človeku. Veľmi ďakoval. (pozn. ľavá - pravá) Hneď ho aj zjedol a rozlúčil sa s tým, že ide ďalej hľadať vodu. Moja kamarátka mi potom s miernou, praktickou výčitkou povedala: „ani my nemáme vodu, čo keď budeme smädné?!“ Nemala som odpoveď. Ale jedna krásna „odpoveď“ prišla o chvíľu.

Pustá cesta nás asi o 10 minút priviedla do dedinky. Za rohom pri kostolíku bola fontána so studňou. Pri nej už sedel „smädný“ pútnik a s úsmevom nás vítal. Strávili sme spolu veselú polhodinku a plne sme sa osviežili. Dobro pomaranča, vystriedalo dobro studne. Na dobro človeka sa usmial Boh a rozmnožil ho. Načerpali sme si vodu do fľašiek a so srdcom, ktoré sa opäť rozšírilo vďačnosťou k Nebeskému Otcovi sme pokračovali v našej ceste. Ľavá – pravá, ľavá – pravá...

Ponitrie

Bystričany - Chalmová termálne kúpalisko, kaštieľ, park, **Urmince** rozhľadňa, **Čab** rozhľadňa, **Podhorany** rozhľadňa, Nitra vrch Zobor a vyhládka Pyramída, Topolčany Tribečské múzeum a park, **Nitrianske Rudno** vodná nádrž, Bojná archeologické lokality Valy, Prašice vodná nádrž Duchoňka, **Bojnice** ZOO a kúpele, **Prievidza** Hornonitrianske múzeum, **Cígel'** Pamätná izba, **Sebedražie** Hornonitriansky banský skanzen, **Klátova Nová Ves** kaštieľ a parky, **Nitra** Ponitrianske a Diecézne múzeum a Mestská pamiatková rezervácia, **Jelenec** Jelenecká gaštanica a rekreačné stredisko Remitáž, **Handlová** Banské múzeum a rekreačné stredisko Remata.

Zaujímavosti

HRADY, ZÁMKY, KAŠTIELE

Topolčiansky hrad, **Podhradie** hrad Sivý Kameň, Jelenec kaštieľ a hrad Gýmeš, **Nitrianske Hrnčiarovce** kaštieľ a park, **Brodzany** kaštieľ a múzeum, **Veľké Uherce** kaštieľ a park, **Partizánske** Vodný hrad a hvezdáreň.

Bojnice hrad a park, **Čereňany** kaštieľ a park, **Diviacka Nová Ves** kaštieľ, **Horné Lefantovce** kaštieľ, parky a kláštor, **Nitrianska Streda** kaštieľ a park, **Solčany** kaštieľ a park, **Hajná Nová Ves** kaštieľ, **Krušovce** kaštieľ a park, **Oponice** múzeum kaštieľ a hrad, **Továrniky** kaštieľ a park, **Podhradie**

zaujímavé
SAKRÁLNE SKVOSTY

Diviaky nad Nitricou Kostol všetkých svätých, **Handlová** Kostol sv. Kataríny, **Kovarce** Kostol sv. Mikuláša, **Prievidza** Kostol nanebovzatia Panny Márie a Kostol sv. Bartolomeja, **Kostolná Ves** Kostol narodenia Panny Márie, **Veľký Klíž** Kostol sv. Michala, **Sádok** Kostol Kráľovnej anjelov, **Zbehy** Kostol povýšenia sv. kríža, **Kolíňany** Kostol sv. Štefana, **Čakajovce** Kostol sv. Kataríny, **Ludanice**

Kostol sv. Demetria, **Kuzmice - Vítkovce** Kostol sv. Štefana kráľa, **Skačany** ruina Kostola sv. Juraja, **Hradište** Kostol sv. Barnabáša, **Zemianske Kostolany - Dolné Lelovce** Kostol narodenia Panny Márie, **Diviaky nad Nitricou** Kostol všetkých svätých

„STRATENÉ“ PÚTNICKÉ MIESTA - Nitra - Zobor

Liste pozvali, a teraz, počas letných prázdnin Vám chceme ukázať starobylú Nitru, kde sa v severnej časti mesta nachádza miesto, ktoré sa opäť prebúdzá k životu.

Kláštor sv. Hypolita je najstarší známy kláštor na Slovensku – pôvodne sa nachádzal asi 3 km od vtedajšej Nitry, v lesoch na západnom svahu Zobora v malej kotline s prameňmi kvalitnej vody.

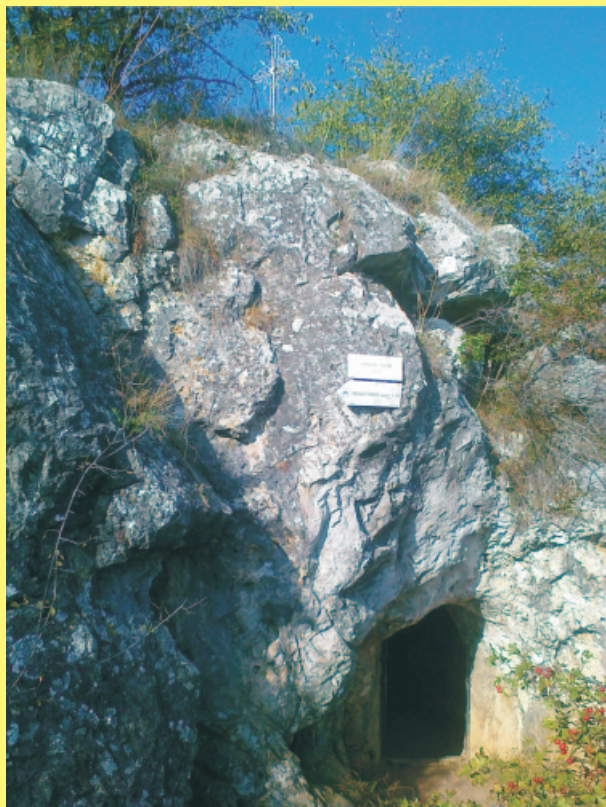
So Zoborským kláštorom sa spája niekoľko dôležitých prameňov k našim dejinám, ako sú: najstaršie v origináli zachované listiny z nášho územia (Zoborské listiny z roku 1111 a 1113), najstaršia uhorská legenda (tzv. Maurova legenda o sv. Svoradovi a Benediktovi), najstaršie kronikárske diela uhorskej a českej historiografie (Kosmasova kronika) a pod.

Hoci o založení zoborského kláštora sa nezachovali žiadne písomné správy, podľa väčšiny historikov bol založený už v 9.

storočí, najneskôr okolo roku 880, kedy v Nitre vzniklo biskupstvo. V období 11. – 13. storočia plnil už dôležitú funkciu jedného z centier duchovného, verejnoprávneho a kultúrneho centra v Uhorsku. Traduje sa, že práve „čierni“ mníši priniesli pestovanie viniča. Vysadili zoborské vinohrady a založili tradíciu vinohradníctva a vinárstva v Nitre. V stredoveku sa víno spod Zobora vyvážalo, napr. do Poľska a Ruska. Význam a postavenie zoborského kláštora v 14. a najmä v 15. storočí však postupne klesal. V tom čase hospodársky, ale aj duchovný úpadok benediktínskeho rádu zasiahol celú Európu. Nové kláštory takmer nevznikali a desiatky starých zanikli. V roku 1468 pápež Pavol II. pridelil na žiadosť kráľa Mateja Korvína všetky majetky Zoborského benediktínskeho opátstva nitrianskemu biskupstvu a kapitule. V roku 1471 kláštor prepadlo a zničilo vojsko poľského kráľa Kazimíra. Pred koncom 15. storočia sa kláštor prestáva spomínať.

Kamalduli a kláštor sv. Jozefa

Keď pred koncom 15. storočia odišli z benediktínskeho kláštora sv. Hypolita na Zobore poslední mníši, kláštor s kostolom sa prestali udržiavať a postupne chátrali. Tradícia „posvätného“ miesta však úplne nezanikla, opustený kláštor sa stal cieľom každoročných pútí a v roku 1663, teda vyše 150 rokov od rozpustenia benediktínskeho konventu, nechal vybudovať nitriansky biskup Juraj Szelepcséni na dvore bývalého kláštora kaplnku zasvätenú sv. Andrejovi a Benediktovi. Nasledujúci biskup Blažej Jaklin sa rozhodol opätovne oživiť monastizmus na Zobore a postaviť priamo na mieste stredovekého kláštora nový. V roku 1691 získal od pápeža i od cisára Leopolda I. potrebné povolenia a spolu s bratom Mikulášom – v tom čase kapitánom Levického hradu, zahájili výstavbu kláštora do ktorého tentoraz povolali kamaldulských mníchov. V celej Rakúskej monarchii sa

nachádzalo 5 kamaldulských kláštorov, z toho 3 v jej Uhorskej časti. Zoborský kláštor – jeden z dvoch na území Slovenska plnil od roku 1720 aj dôležitú úlohu výchovy noviciátu pre celú uhorskú časť monarchie. Kamaldulskí mníši sa okrem modlitieb a fyzickej práce venovali sa aj vedám. Na Zobore napr. zložil aj svoj reholný sľub a pôsobil takmer desať rokov jazykovedec brat Romuald Hadbavný. Ten ako prvý preložil Bibliu do slovenčiny. Táto tzv. kamaldulská slovenčina je variant kultúrnej slovenčiny (presnejšie: bohemizovaný variant kultúrnej západoslovenčiny) z predbernolákovského obdobia v ktorej vznikli aj ďalšie diela. Podoba kláštora sv. Jozefa je mimoriadne verne zachytená na viacerých umeleckých dielach z tohto obdobia. Reformy cisára Jozefa II. v roku 1782 znamenali koniec pôsobenia kamaldulov pod Zoborom. Hnuteľný majetok bol premiestnený na rôzne miesta - knižnica bola prevezená do Budapešti, niekoľko obrazov a liturgických predmetov sa dnes nachádza nitrianskom kňazskom seminári či v rezidencii nitrianskeho biskupa. Hlavný oltárny obraz je v depozitoch Nitrianskej galérie a kamenné súsošie kalvárie stojí pred farským kostolom v Dražovciach.

Na začiatku 20. storočia biskupstvo odstúpilo kláštor dr. Thuróczyemu na založenie klimatických kúpeľov. Neobývané priestranstvo sa postupne stalo cieľom výletov Nitranov a viacerí podnikaví hostinskí tu podávali osviežujúce nápoje a jedlá. V r. 1927 z nezistených príčin kláštor vyhorel. V r. 1933 bol pri príležitosti Pribinových osláv opravený. Arcibiskup Dr. Karol Kmeťko chcel zachovať jeho pôvodný ráz, ale mal v úmysle budovu aj zväčšiť. Preto nadstavil jedno poschodie, odstránil bočné vchody, čiže zostal iba jeden, namiesto veľkej drevenej brány osadil malé dvere, izby dal upraviť na bývanie a v r. 1940 tu umiestnil rád misionárov Božieho srdca - verbistov z Kalvárie, ktorí tu mali misijný a exercičný dom. Verbisti v roku 1950 boli vtedajším režimom násilne vystahovaní a areál v roku 1953 prevzal rezort zdravotníctva. Následná výstavba rozsiahlej liečebne úplne pozmenila dovtedajší vzhľad lokality, ktorá dnes už takmer vôbec nepripomína miesto, kde stáli oba kláštory.

Z celého rozsiahleho areálu kláštora sa do súčasnosti zachovala len časť hlavnej kláštornej budovy, ruiny kostola sv. Jozefa, nepatrné zvyšky príbytkov mníchov a oporné múry terás barokového areálu. Hoci ruina Kostola sv. Jozefa je vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, jej súčasný stav je neutešený. O jej konzerváciu a revitalizáciu sa usiluje obnovený Zoborský skrášľovací spolok. Svoje aktivity realizuje s podporou mesta a kraja, v spolupráci s nitrianskym biskupstvom, Špecializovanou nemocnicou sv. Svorada a Archeologickým ústavom SAV. O stavbe aj o histórii kláštora nájdete podrobné informácie aj na tabuli, ktorá bola osadená v r. 2013 pred vstupom do nemocnice. Odtiaľ vás smerovky privedú k ruinám kláštora, kde sa z ďalších informačných tabúl dozviete o histórii lokality a poslanstve benediktínov a sv. Svorada. Po oddychu v tieni stromov odporúčame sa vybrať k prameňu sv. Svorada a k Svoradovej jaskyni.

(spracované zo zdroja, ktorý poskytol Zoborský skrášľovací spolok)

Na Slovensku pred nejakým časom vznikla Asociácia pútnických organizácií, ktorej cieľom je napomôcť obnove putovania na Slovensku. Do značnej miery sú do nej zapojení laici. Ako vnímate súčasnú iniciatívu laikov v diele obnovy pešieho putovania na Slovensku a v osвете verejnosti v oblasti spoznávania pútnických miest Slovenska?

Teším sa, že vznikla na Slovensku Asociácia pútnických organizácií, ktorej cieľom je napomáhať obnove putovania na Slovensku. Aj u nás od polovice 90. rokov narastá podiel tých, ktorí využívajú voľný čas a cestovanie a dovolenka sa stala súčasťou ich hodnotovej orientácie. Slovensko sa tak blíži k priemeru Európy, kde na dovolenku odchádza každý druhý obyvateľ. Mnohí tento voľný čas venujú práve návšteve posvätných miest a to nielen v zahraničí ale aj u nás. Viaceré pútnické miesta hovoria o zvýšenom počte návštevníkov nielen v čase púti, ale po celé letné obdobie, aj keď sú to zväčša pútnici motorizovaní, avšak v ostatnom čase sme svedkami popularizovania peších pútí nielen do Santiaga de Compostella, alebo Levoče, ale aj na iné miesta.

Spomínate si z detstva na nejaké púte s vašou rodinou, farnosťou?

Z detstva si pamätám na púte najmä na mariánske sviatky do Zákamenného na Orave, do Oščadnice na Kysuciach, a veľmi živo si spomínam na trojdňovú púť ako 11-ročný s otcom na Kalváriu Zebrzydowsku v Poľsku, kde sme mali ubytovanie u jedného gazdu na slame.

V súčasnosti chodíte na púte ako biskup, pozvaný hosť, kazateľ, dalo by sa povedať ex offio. Chodíte niekam na púť aj ako pútník, sám, v tichosti?

Veľmi rád navštevujem posvätné miesta, sám nikým nepoznaný, v tichosti. Také chvíle sú pre mňa najviac obohacujúce.

Náboženský turizmus sa v západnej Európe stáva vyhľadávaným spôsobom aj duševnej relaxácie. Aké sú na Slovensku možnosti prepájania cestovného ruchu s cirkevným prostredím? Hľadá Katolícka cirkev spoločné prieniky? Napr. sú pútnické farnosti pripravené otvoriť kostoly aj pre turistov?

Cirkev aj na základe dokumentov, ktoré vydávajú pápeži k Svetovému dňu turizmu, ktorý je 27. septembra, alebo príslušné rímske dikastéria, si uvedomuje, že pútnický turizmus pomáha k relaxovaniu a zdokonaľovaniu ľudskej osobnosti a zároveň napomáha k vzájomnej prepojenosti človeka s inými, aj s prírodou, a tiež upevňuje rodinnú

jednotu a spoločenské povedomie. Skúsenosť nám hovorí, že nielen veriaci, ale aj ľudia hľadajúci, či bez vyznania, túžia poznať miesta, kde pôsobili významné osobnosti, ale aj osobnosti viery – svätci. Samozrejme, že je to často spojené aj s poznávaním kultúrneho dedičstva, ktoré sa nachádza v našich chrámoch a preto turistika pre Cirkev je veľkou výzvou, aby nezabudla ponúknuť návštevníkom duchovné dobrá, ktoré sú jej vlastné. To súvisí aj so sprístupnením týchto sakrálnych miest. Veľmi vítanou pomôckou je vydanie príručky, ktorá sleduje Cyrilometodskú cestu zo Slovenska na moravský Velehrad a Mariánska pútnická cesta, kde sa nachádzajú okrem opisu a historického pohľadu aj možnosti ubytovania a stravovania pre pútnikov s kontaktnými adresami. Určite v tomto smere treba pokračovať aj v súvislosti s informačným servisom o našich pútnických miestach a sakrálnych objektoch.

Nitrianske biskupstvo má v správe 31 pútnických miest. Ako vnímate možnosti ich rozvoja, resp. služby pútnikom? Aké aktuálne projekty v súčasnosti realizujete?

Pútnické miesta v Nitrianskej diecéze budujú svoju sieť služieb pre návštevníkov, ako to vidieť v Nitre (sprievodcovská služba, diecézne múzeum, výstup na katedrálnu vežu, predajňa suvenírov, reštaurácia...), podobne na Skalke, kde budujeme pútnický dom. V dynamickom rozvoji je Hronský Beňadik, ktorý je tiež obľúbeným cieľom pútnikov a turistov.

Nitrianska diecéza je prihraničnou diecézou. Tvorí hranicu s českou a maďarskou stranou. Existuje v súčasnosti aj nejaký aktuálny projekt spoločného rozvoja náboženského turizmu? Dokáže, podľa Vás, Katolícka cirkev na Slovensku využívať aj tieto - európske - možnosti rozvoja, obnovy?

Naša diecéza sa aktívne zapojila do budovania Cyrilometodskej cesty a Jakubskej cesty, ktoré majú medzinárodný charakter. Žiaľ, nie všetky možnosti v tomto smere sme už využili.

Čo si myslíte o využívaní moderného marketingu v oblasti rozvoja pútnických miest? Ktoré nástroje sú podľa Vás vhodnými prostriedkami na prezentáciu pútnických miest?

Tí, ktorí sú zodpovední za pútnické miesta, aby mali využívať moderný marketing a byť aktuálni, najmä prostredníctvom elektronických médií čo sa týka programu a akcií na pútnických miestach. Na šťastie mnohí to využívajú, čo sa odráža aj v návštevnosti.

POZVANIE
pre jednotlivcov i pútnické miesta

VSTÚPTE do Asociácie pútnických organizácií a prispejte k rozvoju, obnove a osvete putovania na Slovensku. Získate podporu a spoluprácu organizácií, ktoré pôsobia v oblasti pútnictva, dobrovoľníkov, rozšírite si prístup k informáciám, možnosť prezentácie aktivít napr. na veľtrhoch, internete, FB...

Pútnický list vydáva Asociácia pútnických organizácií.

Texty pripravili: vdp. Mgr. Peter Beňo, Mgr. Mária Prekopová, František Turanský, Mgr. Žaneta Šušoliaková

Fotografie: František Turanský, Ing. Vladimír Šušoliak • Grafické spracovanie: Alfa a Omega, s.r.o.

Svoje postrehy, rady a pripomienky posielajte na adresu: putnickemiesta@gmail.com

Asociácia pútnických organizácií, Farský úrad, 913 31 Skalke nad Váhom I/41

NEPREDAJNÉ, VOĽNE ŠÍRITEĽNÉ